

పదోతరగతి సాంఘిక శాస్త్రం

ఉత్పత్తి, ఉపాధి

ప్ర: సేవారంగం ఇతర రంగాల కంటే ఎలా భిన్నమైంది? కొన్ని ఉదాహరణలతో వివరించండి.

(వి.అ. 4 మార్కులు)

జ: తృతీయ రంగాన్నే 'సేవారంగం' అని కూడా అంటారు. వస్తువులను నేరుగా తయారు చేయకుండా వస్తువుల ఉత్పత్తికి, ప్రజలకు అవసరమైన సేవలను తృతీయ రంగం అందిస్తుంది. వ్యవసాయ, పరిశ్రమల రంగాల కంటే 'సేవారంగం' భిన్నమైంది. ఎందుకంటే ...

- ★ గత 50 సంవత్సరాల్లో అభివృద్ధి చెందిన దేశాల్లో సేవల రంగానికి లభించే ప్రాధాన్యం మారుతూ వస్తోంది.
- ★ మిగతా రెండు రంగాల కంటే ఇది అతి పెద్ద రంగంగా అభివృద్ధి చెందుతోంది.
- ★ మొత్తం ఉత్పత్తిలో సేవారంగం ప్రముఖ స్థానంలో ఉంది.
- ★ ఆర్థిక వ్యవస్థకు వ్యవసాయ, పరిశ్రమల రంగాలు పుష్టినిస్తే సేవారంగం దాన్ని ఆధునికీకరిస్తుంది.
- ★ ఈ రంగం ఇతర రంగాల అభివృద్ధికి పరిపూరక రంగంగా పనిచేస్తుంది.

ఉదా: ఉత్పత్తి పెరుగుదలకు అవసరమైన అవస్థాపనా సౌకర్యాలను ఇది అందిస్తుంది.

- ★ పరిశ్రమల రంగం అభివృద్ధి చెందాలంటే యంత్ర పరికరాలు, విద్యుత్ (శక్తి వనరులు), బీమా సౌకర్యాలు, రవాణా, మార్కెట్ సౌకర్యాలు, బ్యాంకులు మొదలైన సేవలు అవసరం.
- ★ వ్యవసాయ రంగం అభివృద్ధి చెందాలంటే సాగునీరు, విద్యుత్, రవాణా సౌకర్యాలు, రసాయనిక ఎరువులు మొదలైన సేవలు అవసరం.
- ★ పనిచేసే వారిలో కూడా ఇప్పుడు ఎక్కువమంది సేవల రంగంలో ఉపాధి పొందుతున్నారు.

ఉదా: వ్యాపారం, హోటళ్లు, రవాణా, రైల్వేలు, విమానాలు, తంతి తపాలా, బ్యాంకులు, టీవీలు, పత్రికలు (ప్రసార మాధ్యమాలు).

ప్ర: అవ్యవస్థీకృత రంగంలోని కార్మికులకు కింది అంశాల్లో రక్షణ కావాలి. కూలీ, భద్రత, వైద్యం: ఉదాహరణలతో వివరించండి. (వి.అ. 4 మార్కులు)

జ: అవ్యవస్థీకృత రంగంలో ఉద్యోగులకు జీతాలు తక్కువ. ఈ రంగంలో చిన్నచిన్న సంస్థలు అక్కడక్కడా ఉంటాయి. ఇవి సాధారణంగా ప్రభుత్వ నియంత్రణలో ఉండవు. నియమ నిబంధనలు ఉంటాయి కానీ వీటిని అనుసరించరు. కాబట్టి అవ్యవస్థీకృత రంగంలోని కార్మికులకు కూలీ, భద్రత, వైద్యం మొదలైన విషయాల్లో రక్షణ కల్పించాలి.

కూలీ: అవ్యవస్థీకృత రంగంలోని కార్మికులకు పని ఎక్కువ, జీతం తక్కువ. ఆర్జిత సెలవు, సెలవులు, అనారోగ్య సెలవులు లాంటివి ఉండవు.

★ వ్యవసాయ కూలీలు, భవన నిర్మాణ కూలీల్లో అధిక శాతం మంది చాలా తక్కువ వేతనానికే పని చేస్తున్నారు.

★ ఈ కార్మికుల జీవన ప్రమాణం మెరుగై, కొనుగోలు శక్తి పెరగడంతోపాటు ఆర్థిక, సామాజిక అభివృద్ధి సాధించాలంటే వీరికి రక్షణ అవసరం.

భద్రత: అవ్యవస్థీకృత రంగంలోని కార్మికులకు ఉద్యోగ భద్రత ఉండదు. అలాగే జీవితానికి భద్రత ఉండదు.

★ ఏ కారణం లేకుండా యాజమాన్యం ఉద్యోగస్తులను పని నుంచి తొలగించవచ్చు

★ మరింత పని అవసరంతోపాటు ఇందులోని కార్మికులకు రక్షణ, మద్దతు అవసరం.

వైద్యం: ఈ రంగంలోని కార్మికులకు వైద్య ప్రయోజనాలు లభించవు. అనారోగ్యం పాలైతే వారి కుటుంబ జీవనం దుర్భరంగా ఉంటుంది. కాబట్టి కచ్చితంగా వీరికి జీవిత బీమా, ఆరోగ్య బీమా మొదలైన సౌకర్యాలు కల్పించాలి.

కింది పట్టికను పరిశీలించి ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

(స.నె. 4 మార్కులు)

పట్టిక: భారతదేశంలో పరిశ్రమల వారీగా కార్మికుల వివరాలు, 2009 – 10 (%)

రంగం	నివాస స్థానం		స్త్రీ, పురుషులు		మొత్తం కార్మికులు
	గ్రామీణ	పట్టణ	పురుషులు	స్త్రీలు	
వ్యవసాయ	68	8	47	69	53
పారిశ్రామిక	17	34	34	16	22
సేవలు	15	58	19	15	25
మొత్తం	100	100	100	100	100

ప్ర: వ్యవసాయ రంగంలోని ఎక్కువ మంది కార్మికులు ఎక్కడ నివసిస్తున్నారు?

జ: గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో నివసిస్తున్నారు.

ప్ర: 90% కంటే అధికంగా పట్టణ ప్రాంత పనివారు ఏయే రంగాల్లో ఉపాధి పొందుతున్నారు.

జ: పారిశ్రామిక, సేవా రంగాల్లో ఉపాధి పొందుతున్నారు.

ప్ర: స్త్రీ, పురుషుల నిష్పత్తిని పోలిస్తే స్త్రీలు ఏయే రంగాల్లో కొద్దిశాతం మాత్రమే ఉపాధి పొందుతున్నారు?

జ: పారిశ్రామిక, సేవారంగాల్లో ఉపాధి పొందుతున్నారు.

ప్ర: వ్యవసాయ రంగంలో ఎంతమంది స్త్రీలు పని చేస్తున్నారు?

జ: 69% మంది స్త్రీలు పని చేస్తున్నారు.

ప్ర: నిత్యం మీరు అనేకమందిని చూస్తూ ఉంటారు. వారు ధనికులా, పేదవారా అని మీరు ఎలా అంచనా వేస్తారు? (స.అం.ప్ర.ప్ర.) (2 మార్కులు)

జ: కింది అంశాలను బట్టి ధనికులా, పేదలా అని అంచనా వేయొచ్చు.
కుటుంబ సభ్యులు వేసుకునే దుస్తులు, ప్రయాణాలకు వాడే వాహనాలు, తినే ఆహారం, ఉండే ఇల్లు, వాళ్లకున్న వస్తువులు, వైద్యం కోసం వాళ్లు వెళ్లే ఆసుపత్రులు, వాళ్లకున్న ఆస్తిపాస్తులు.

ప్ర: ప్రజలు తమ జీవనోపాధి కోసం చేసే పనులను ఎలా విభజిస్తారు? (వి.అ. 2 మార్కులు)

జ: ప్రజలు తమ జీవనోపాధి కోసం రకరకాల పనులను చేపడతారు. ఈ పనులను ప్రధానంగా మూడు రంగాలుగా విభజిస్తారు.

- ★ ఉత్పత్తి ప్రక్రియలో ప్రకృతి ప్రధాన పాత్ర వహించే వ్యవసాయం, మత్స్య పరిశ్రమ, అటవీ, గనులకు సంబంధించిన పనులు.
- ★ యంత్రాలు, పరికరాలు ఉపయోగించి వస్తువులు ఉత్పత్తి చేయడం, ఇతర పరిశ్రమలు.
- ★ వస్తువులను నేరుగా తయారు చేయకుండా వస్తువుల ఉత్పత్తికి, ప్రజలకు అవసరమైన సేవలు అందించే కార్యకలాపాలు.

ప్ర: అంత్య వస్తువులకు, మాధ్యమిక వస్తువులకు ఉన్న తేడా ఏమిటి? (వి.అ. 2 మార్కులు)

జ: అంత్య వస్తువులు: వినియోగానికి సిద్ధంగా ఉన్న వస్తువులను 'అంత్య వస్తువులు' అంటారు.

ఉదా: పెన్సిల్, బిస్కెట్, టీవీ.

మాధ్యమిక వస్తువులు: వినియోగ వస్తువుల తయారీలో ఉపయోగించే వస్తువులను 'మాధ్యమిక వస్తువులు' అంటారు.

ఉదా: గోధుమపిండి.

రచయిత: బొమ్మిడి నారాయణరావు